

Skráning fornleifa vegna stækkunar á fyrirhugaðri álverslóð á Bakka

Dagana 12. og 13. október 2008

Þóra Pétursdóttir

Fornleifastofnun Íslands

FS397-07193

Reykjavík

2008

Forsíðumynd: SP-312:055, horft til austurs (Þóra Pétursdóttir, 2008)

© Fornleifastofnun Íslands 2008

Bárugötu 3

101 Reykjavík

Sími: 551 1033

Fax: 551 1047

Netfang: fsi@instarch.is

Heimasíða: www.instarch.is

Niðurstöður:

- Við úttekt dagana 12.-13. október 2008 fundust **10 áður óskráðir minjastaðir**. Eru þeir allir innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð og teljast í **stórhættu** vegna framkvæmdanna.
- Hættustuðlar fyrir **21 minjastað** úr fyrri úttektum (vegna álverslóðar og/eða vegarstæðis) voru endurmetnir í ljósi stækkunarinnar. Teljast þeir allir í **stórhættu** vegna framkvæmdanna. Hafi hættumat þeirra verið annað í fyrri úttektum er það því lýst ógilt.
- **Alls eru því 31 minjastaður í stórhættu vegna fyrirhugaðrar stækkunar, og bætast þeir við niðurstöður fyrri úttekta.**
- Ofangreint mat nær einungis til þeirra minja sem sýnilegar eru á yfirborði. Við stækkun lóðarinnar lendir **allt heimatún Bakka** innan álverslóðar og telst í heild sinni í **stórhættu** vegna framkvæmda. Þar sem um heilt bæjarstæði og heimatún er að ræða verður að teljast sérstaklega líklegt að frekari rannsókn (og/eða röskun) muni á því svæði leiða í ljós frekari mannvistarleifar.

Efnisyfirlit

1. INNGANGUR	7
1.1. FYRRI RANNSÓKNIR	7
1.2. FORNLEIFASKRÁNING VEGNA STÆKKUNAR 2008.....	8
1.3. FRAMSETNING EFNIS	9
2. ÁHRIF FRAMKVÆMDA Á FORNLEIFAR	10
3. FORNLEIFASKRÁ	12
3.1. FORNLEIFAR Á FRAMKVÆMDASVÆÐI.....	14
3.1.1. <i>Minjar skráðar í október 2008</i>	14
3.1.2. <i>Minjar skráðar í fyrri úttektum</i>	16
4. MINJAR Í HÆTTU VEGNA STÆKKUNAR Á FYRIRHUGADRI ÁLVERSLÓÐ VID BAKKAHÖFÐA	21
5. NIÐURLAG	23
HEIMILDASKRÁ	24
VIÐAUKI: MINJAKORT	27

1. INNGANGUR

1.1. Fyrri rannsóknir

Haustið 2001 var Húsavíkurland fornleifaskráð (Fornleifastofnun Íslands 2002: FS166-01171), fyrst svæðisskráð og þá farið á vettvang og aðalskráð. Sumarið 2003 var svo gerð sérstök fornleifaskráning vegna fyrirhugaðs álvers í landi Bakka, Tröllakots og Héðinshöfða (Fornleifastofnun Íslands 2003: FS219-0312). Vegna ýmissa breytinga á framkvæmdaáformum við Bakka, óskaði Húsavíkurbær (21. september 2006) eftir mati Fornleifaverndar ríkisins (FVR) á því hvaða rannsóknir þyrfti að gera á fyrirhuguðum framkvæmdasvæðum. Í svari Sigurðar Bergsteinssonar minjavarðar hjá FVR, dags. 12. október 2006 kemur fram að gera þarf sérstakt umhverfismat vegna fornleifa á þessum svæðum. Þann 12. apríl 2007 óskaði Húsavíkurbær eftir aðstoð Fornleifastofnunar Íslands (FSÍ) við undirbúning að mati á áhrifum framkvæmda vegna álvers á Bakka á Tjörnesi. Fulltrúar þessara aðila funduðu 30. apríl 2007 og var ákveðið að starfsmenn Fornleifastofnunar tækju saman stutta samantekt um fyrri athuganir og stöðu fornleifaathugana og gerðu tillögur um frekari athuganir í ljósi fyrirbyggjandi gagna um hönnun mannvirkja og umfang framkvæmda á álverslóð og á vegarstæði milli Húsavíkurhafnar og Bakka. Þann 5. maí 2007 lagði Fornleifastofnun fram „Samantekt um stöðu fornleifarannsóknna vegna fyrirhugaðs álvers hjá Bakka á Tjörnesi“, þar sem m.a. voru lagðar fram tillögur um tilhögun frekari athugana. Þann 15. júní tilkynnti framkvæmda- og umhverfissvið Húsavíkurbæjar um samþykki bæjaryfirvalda til að hefja þegar árið 2007 brýnustu athuganir – með hliðsjón af áðurnefndri greinargerð.

Samkvæmt tillögunum var gert ráð fyrir að vinna við umhverfismat og væntanlegar mótvægisáðgerðir færi fram árin 2007 og 2008. Árið 2007 yrði gert nýtt umhverfismat vegna álverslóðar annars vegar og vegarstæðis hins vegar, sem fæli í sér endurskoðun á eldri skráningargögnum, samræmingu á þeim við endanleg lóðarmörk/vegarstæði sem og öðrum nýjum upplýsingum um framkvæmdina, gerð yrðu ný minjakort, og teknar saman nýjar skýrslur fyrir umhverfismat lóðar og vegarstæðis. Eins var gert ráð fyrir að gerður yrði takmarkaður uppgröftur á minjum innan lóðamarka og grafnir könnunarskurðir til að athuga hvort minjar leynist undir sverði innan lóðar.

Árið 2008 var gert ráð fyrir að gerð yrði samskonar forkönnun á vegarstæði, og loks fornleifarannsóknir á fornleifum sem víkja þyrftu vegna framkvæmda innan lóðar og í vegarstæði. Fornleifastofnun hafði áður unnið svæðisskráningu sem og aðalskráningu fyrir allt svæðið og flýtti það mjög fyrir undirbúningi verkefnisins og vettvangsvinnunni. Við þessar fyrri rannsóknir var stuðst, bæði í vettvangsvinnu sem og skýrslugerð. Áður en farið var á vettvang var rætt við heimildamenn um svæðið. Vettvangsvinna fór fram í lok ágúst og byrjun september 2003. Þá var gengið eftir áætluðum vegastæðum, annars vegar frá Húsavíkurhöfn og að álversstæðinu og hins vegar frá álveri og um Héðinshöfða. Einnig var gengið um álversstæðið sjálft og leitað fornleifa.

Sumarið 2007 voru forsendur nokkuð breyttar því framkvæmdaaðilar höfðu endurhannað, með tilliti til fornleifa, bæði álverslóðina sem og vegarstæðin. Fyrirhugaður vegur frá álveri og norður úr var dottinn út af teikniborðinu en vegarstæðinu frá Húsavík og norður að Bakka hafði verið breytt. Af þessum sökum var enn farið á vettvang í septemberbyrjun 2007 og eldri skráning tekin út og nokkru bætt við hana. Hið nýja vegarstæði á milli Húsavíkur og Bakkahöfða var gengið aftur og það fornleifaskráð. Að þessum vettvangsrannsóknnum loknum voru niðurstöður gefnar út í tveimur skýrslum sem báðar voru unnar á grunni eldri skýrslu frá árinu 2003 (Fornleifastofnun Íslands 2003: FS219-03121). Efni þessara tveggja skýrslna skarast að miklu leyti en er í annarri einblínt á álverslóðina (Fornleifastofnun 2007: FS359-07191) en í hinni er það vegarstæðið milli Húsavíkur og Bakkahöfða sem liggur til grundvallar (Fornleifastofnun Íslands 2007: FS360-07192).

1.2. Fornleifaskráning vegna stækkunar 2008

Í október 2008 hafði framkvæmdaaðili samband við Fornleifastofnun vegna breytinga á fyrirhugaðri álverslóð. Breytingin fólst í stækkun lóðarinnar um ca. 500 m til suðurs fyrir Bakkaá. Heildarstækkunin var því um 500 x 200 m stórt svæði suður af áður áætlaðri álverslóð. Hluti þessa svæðis var þegar deiliskráður, annars vegar vegna álverslóðar og hins vegar vegna vegarstæðis milli Húsavíkur og Bakka. Stór hluti svæðisins var aftur á móti óskráður og var því óskað eftir því að gerð yrði sambærileg fornleifakönnun fyrir

Þetta svæði og gerð hafði verið fyrir lóðina áður, þannig að heildstæð mynd fengist af útbreiðslu minja.

Fornleifaskráning á fyrirhugaðri stækkun lóðar fór fram dagana 12. og 13. október 2008 og var unnin af Þóru Pétursdóttur fornleifafræðingi. Niðurstöður þeirrar skráningar eru kynntar í þessari skýrslu, en hana ber að skoða í samhengi við áður unnar skýrslur um fornleifar á svæðinu (Fornleifastofnun 2007: FS359-07191 og Fornleifastofnun 2007: FS359-07191).

1.3. Framsetning efnis

Efnisskipan í þessari skýrslu er svipuð og í öðrum skýrslum um umhverfismat fornleifa. Á eftir inngangi er kafli um mat á áhrifum framkvæmda á fornleifar þar sem m.a. er gefið yfirlit um löggjöf og aðferðir við fornleifaskráningu (2. kafli). Þar sem þegar hafa komið út tvær skráningarskýrslur tengdar framkvæmdunum er köflum um fyrri fornleifarannsóknir á skráningarsvæðinu og um byggðasögu þess sleppt, en vísast til áðurgreindra skýrslna Fornleifastofnunar í því sambandi. Í 3. kafla er birt skrá yfir fornleifastaði sem kannaðir voru í október 2008. Í 4. kafla er rætt um þær minjar sem eru í hættu vegna stækkunarinnar en í 5. kafla er niðurlag.

Loftmyndir sem sýna fyrirhugaða stækkun og dreifingu fornleifa á því svæðinu eru aftast í skýrslunni.

2. ÁHRIF FRAMKVÆMDA Á FORNLEIFAR

Hátt á aðra öld er liðið síðan skráning fornleifa hófst á Íslandi en þó er enn langt í land að til sé heildstæð skrá um fornleifar á Íslandi. Á síðustu áratugum 19. aldar voru margir minjastaðir kannaðir á vegum Hins íslenska fornleifafélags, einkum og sérilagi staðir sem á einn eða annan hátt tengdust fornsögum og sögu þjóðveldisins. Eftir aldamótin dró úr fornleifakönnun á vegum félagsins og var þráðurinn ekki tekinn upp að nýju fyrr en um og eftir 1980.

Skoðanir manna á því hvað teljast fornleifar hafa breyst mikið á þessum tíma. Byggingar sem voru hversdaglegar fyrir hundrað árum síðan eru nú orðnar minjar um horfna lífshætti. Skilningur hefur vaknað á nauðsyn þess að skrá upplýsingar um slíkar minjar og vernda þær fáu sem eftir eru fyrir komandi kynslóðir. Nauðsynlegra upplýsinga um gerð og ástand fornleifa er aðeins hægt að afla með vettvangsathugun, og við það er venjulega átt með hugtakinu fornleifaskráning. Til þess að vettvangsathugun komi að fullu gagni verður þó fyrst að taka saman ýmiskonar upplýsingar, bæði skriflegar og munnlegar, sem vísa á minjastaði og geta gefið vísbendingar um hlutverk mannvirkjaleifanna. Slík heimildakönnun er nauðsynlegur undirbúningur undir vettvangsathuganir en hún getur líka skilað sjálfstæðum niðurstöðum. Nægilegar heimildir liggja fyrir, til að gefa grófa mynd af fjölda, eðli og ástandi minja á ákveðnum svæðum, og skipuleg heimildaúttekt í því skyni getur komið að gagni við skipulagsgerð jafnt sem minjavernd og rannsóknir. Á undanförunum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Fornleifaskráning er bundin skipulagsgerð í þjóðminjalögum (nr. 107/2001) en þar segir:

10. gr.: „Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.“

13. gr.: „Nú finnast fornleifar sem áður voru ókunnar og skal finnandi þá skýra Fornleifavernd ríkisins frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn. Ef fornleifar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum.“

Er þessi fornleifakönnun í anda þeirra markmiða sem sett hafa verið þessari löggjöf. Mat á áhrifum skipulags á fornleifar gerir kröfur um fjölbætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í þjóðminjalögum víðtæk. Til

fornleifa teljast hvers kyns leifa fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
- f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
- i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Að jafnaði skal telja minjar 100 ára og eldri til fornleifa.

3. FORNLEIFASKRÁ

Í skráningarkerfi Fornleifastofnunar hefur hver sýsla skammstafað heiti (BO, SP o.s.frv.) og hver jörð hefur þriggja stafa númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847 og byggir tölusetning jarðanna á því. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er miðað við hana þegar ákvarðað er hvaða jörð ákveðnir minjastaðir tilheyra. Hverjum minjastað er gefin kennitala sem er þriggja stafa númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi: SP310_001). Fornleifaskrá hvernjar jarðar hefst á stuttu yfirliti yfir skiptingu jarðarinnar, eignarhald hennar og matsverð, og einnig er gefin stutt lýsing á náttúrufari og búskaparaðstæðum og fjallað um sléttun túna. Þar á eftir kemur listi yfir fornleifar sem fundist hafa heimildir um.

Í skránni fær hver minjastaður eina grein og er framsetning upplýsinganna stöðluð. Í fyrstu línu hvernjar greinar eru grunnupplýsingar auðkennisnúmer, sérheiti, tegund, hlutverk og hnattstaða. Á eftir auðkennisnúmeri kemur sérheiti hennar ef eitthvert er og síðan tegund. Með tegundarflokkun er leitast við að skilgreina hvers eðlis fornleifin er, þ.e. hvort um er að ræða mannvirki af einhverju tagi sem enn sést, og þá hverskyns (t.d. tóft, garðlag eða varða), mannvirki sem vitað er um en er horfið (heimild, örnefni) eða fornleif sem ekki hefur verið mannvirki (álagablettur, sögustaður eða nátttröll). Allir fornleifastaðir eru greindir til tegundar en hlutverk þeirra er ekki alltaf hægt að ákvarða. Á eftir hlutverki kemur hnattstaða og er hún mæld með gps-tæki í miðju hvers minjastaðar. Þar sem getur um „heimild um...“ t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirliggjandi upplýsinga með um 50 metra fráviki.

Í annari línu hefst lýsing minjastaðar oftast á tilvitnun í fyrirliggjandi heimildir en síðan er staðsetningu hans lýst. Þar á eftir kemur oft lýsing á aðstæðum og síðast lýsing á mannvirkinu sjálfu ásamt með öðrum upplýsingum sem við eiga.

Í næstsíðustu línu er lagt mat á þá hættu sem minjastaðurinn kann að vera í. Hættustig eru eftirfarandi: 1) engin hætta, 2) hætta, og 3) stórhætta. Gerð er grein fyrir hver er hættuorsök hverju sinni sem í þessu tilfelli eru framkvæmdir við fyrirhugað álver

og vegargerð tengt því. Fornleifar sem eru innan álverslóðar, á lóðarmörkum, og innan við 50 m utan lóðar flokkast í stórhættu en fornleifar sem eru utan við 50 m teljast vera í hættu. Fornleifar í vegarstæði, 50 m breiðri spilda, eru einnig í stórhættu en minjar sem eru utan við 25 m til hvorrar handar eru í hættu.

Þá er í síðustu línu getið heimilda ef einhverjar eru, oft með skammstöfunum, en úr þeim er leyst í heimildaskrá aftast í skýrslunni.

3.1. Fornleifar á framkvæmdasvæði

3.1.1. Minjar skráðar í október 2008

Eftirfarandi minjar bættust við fyrri skráningar við fornleifakönnun dagana 12. og 13. október 2008:

SP-312:028c þúst óþekkt

66°04.112N 17°20.747V

Afar grónar og þýfðar þústir eða tóftabrot eru fast sunnan við garðlag 028. Innan gamals túns frá Bakka, sunnan við Bakkaá. Tóftabrotin virðast tvö og hefur garðlagið líklega myndað suðurvegg þeirra. Þau eru hlaupin í þúfur og ná yfir svæði sem er um 6x12 m og snýr austur-vestur.

Þústirnar eru innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:064 dys óþekkt

66°04.067N 17°20.800V

Uppi á melhól, sunnan við gömul tún frá Bakka, er grjóthringur eða dys gróin í svörð. Á hálfgrónum malarás sem liggur norður-suður, rétt sunnan við garðlag 028. Dysin er um 1,5 m í þvermál, gróin og sokkin í melinn. Ekki er um hleðslu að ræða, þótt hún hafi mögulega verið en sé nú fallin. Dysin er fremur formfögur, einn stór steinn er í miðju, fremur stórir steinar umhverfis hann en minnka svo í ytri hring. Dysin er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:064, horft í norður

SP-312:065 dys óþekkt

66°04.059N 17°20.813V

SP-312:065, horft til norðvesturs

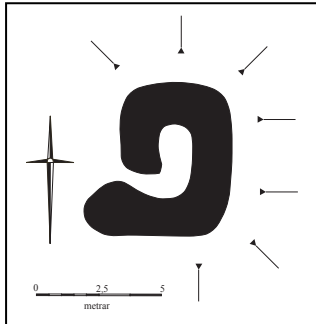
Uppi á melhól, sunnan við gömul tún frá Bakka, er grjóthringur eða dys gróin í svörð. Um 20 m sunnan við dys 064. Á hálfgrónum malarás sem liggur norður-suður, rétt sunnan við garðlag 028. Dysin er um 2 m í þvermál og er grónari og meira áberandi en dys 064. Grjót er fremur stórt, en þó er mögulega smærri grjót undir sverði.

Dysin er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:066 tóft óþekkt

66°04.165N 17°20.742V

Tóft er fast sunnan við Bakkaá. Á þýfðu holti fast sunnan ár, en norðaustanvið gömul tún frá Bakka. Tóftin er einföld og fremur sigin. Hún er um 6x4,5 m að utanmáli og snýr norður-suður. Op er á vesturhlið.

Hleðslur eru úr torfi og um 0,3 m á hæð.

Tóftin er innan fyrirhugaðrar stækkunar álverslóðar.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:067 þúst óþekkt

66°04.158N 17°20.714V

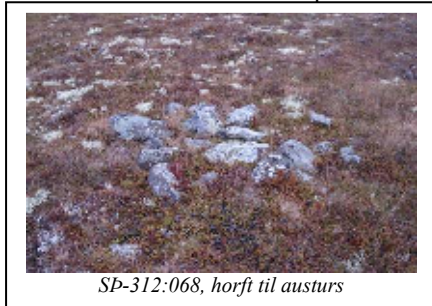
Í norðausturhorni gamals túns frá Bakka, norðan við garðlag 028, eru tvær þústir. Á þýfðu holti. Þústirnar eru bungumyndaðar og þýfðar og ná samtals yfir svæði sem er um 15x10 m að stærð. Engar tóftir eða tóftabrot eru greinanleg.

Þústirnar eru innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:068 varða óþekkt

66°04.110N 17°20.902V

SP-312:068, horft til austurs

Vörðubrot, eða grjótdreif, er á lynggrónum melhól sunnan við gömul tún frá Bakka. Varðan er alveg fallin og brotið sigið í svörðinn. Það er um 1 m í þvermál, gróið skófum og mosa. Mögulega hefur verið um annars konar mannvirki en vörðu að ræða.

Brotið er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

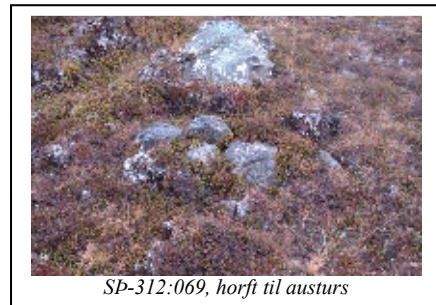
SP-312:069 varða óþekkt

66°04.063N 17°20.888V

Vörðubrot, eða grjótdreif, er á lynggrónu holti sunnan við gömul tún frá Bakka. Varðan er alveg fallin og brotið sigið í og gróið í svörð. Það er um 0,6 m í þvermál, og er mögulegt að um annarskonar mannvirki en vörðu hafi verið að ræða.

Brotið er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

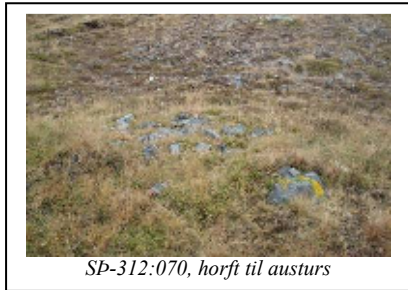
Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:069, horft til austurs

SP-312:070 varða óþekkt

66°04.079N 17°20.906V

SP-312:070, horft til austurs

Vörðubrot, eða grjótdreif, er á lynggrónu holti sunnan við gömul tún frá Bakka. Engin hleðsla stendur og er grjótið allt sigið og gróið í svörð. Brotið er um 1,5 m í þvermál og er mögulegt að um annarskonar mannvirki en vörðu hafi verið að ræða.

Brotið er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:071 varða óþekkt

66°04.086N 17°20.925V

Vörðubrot, eða grjótdreif, er á lynggrónu holti sunnan við gömul tún frá Bakka. Engin hleðsla stendur og er grjótið allt sigið og gróið í svörð. Brotið er um 1,5 m í þvermál og er mögulegt að um annarskonar mannvirki en vörðu hafi verið að ræða. Brot 069, 070 og 071 liggja í línu (austur-vestur) hvert við annað. Bortið er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:071, horft til austurs

SP-312:072 þúst óþekkt

66°04.109N 17°20.982V

SP-312:072, horft til vesturs

Um 10 m frá sjávarkambinum er bungumynduð þúst. Í grónum slakka ofan við sjávarkamb. Þústin er um 8 m í þvermál, hringmynduð, og sker sig úr lynggrónu þýfinu umhverfis hana. Engar tóftir eða tóftabrot eru greinanleg.

Þústirn er innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

3.1.2. Minjar skráðar í fyrri úttektum

Eftirfarandi minjastaðir voru þegar skráðir í fyrri fornleifakönnunum¹, en eru jafnframt innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð:

SP-312:001 Bakki bæjarhóll bústaður

66°04.224N 17°20.678V

"Bærinn Bakki stendur ofarlega í túni skammt norður við ána.", segir í örnefnaskrá. "Bærinn á Bakka stendur að austanverðu við vík eina litla, sem gengur sunnan í [Bakka]höfðann og nefnd er Bakkakrókur." LÞ I. Bakkabærinn var um 300 m neðan við Þjóðveg. Hann var fast norðan við vegarslóða sem liggur frá Þjóðvegi, að Bakka og áfram niður og síðan út höfðann. Bærinn var fast norðan við þar sem hlið er á girðingu og slóðinn fer í gegn. Hann er 30-40 m norðan við Bakkaá. Einu ummerkin sem nú sjást

¹ Sjá fyrri skráningaskýrslur: Fornleifastofnun 2007: FS359-07191 og Fornleifastofnun 2007: FS359-07191

um bæinn er hæðin þar sem hann hefur staðið. Bærinn er nálægt 70 m sunnan við það svæði sem nú er skipulagt undir álver.

Dældótt hæð í sléttuðu túni.

Bærinn var rifinn á síðasta áratug 20. aldar. Hæðin sem bærinn stóð á er um 30 m í þvermál og um 0,5 m á hæð. "Lækurinn rann svo munað er þvert í gegnum gang, sem lá milli fjóss og bæjar á Bakka. Var neyzluvatn í bæ og fjós tekið við tilbúinn bunufoss í ganginum [sjá einnig áveitu, 021].", segir í örnefnaskrá. "Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833. Í búskapartíð hans voru mikil selveiðiár, og komst hann brátt í góð efni. Bæinn byggði hann allan upp og vandaði mjög að viðum. Einnig byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný." SH I.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1919; Ö-Húsavík og Bakkaland, 13; SH I, 204; LÞ I, 369

SP-312:002 heimild um skemmu 66°04.210N 17°20.708V

Um 20 m sunnan við 001 er merkt útihús inn á tunkort frá 1919. Þetta var skemma sem stóð nálægt bakka Bakkaár. Útihúsið hefur verið innan við 100 m sunnan við það svæði sem nú skipulagt undir álver. Skemman stóð þar sem nú er grasi vaxin flöt milli bíslóða og lækjar.

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833... byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný. Geymsluhús lét hann öll súða með óflettum borðum. Voru það tvær skemmur [023 og 024] niðri á vellinum og tvær heima [sjá einnig 026]."

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: SH I, 204 og túnakort 1919

SP-312:003 *Gerðishús* heimild um fjárhús 66°04.277N 17°20.527V

"Fjárhús stóðu í [Bakka]túni, Gerðishús í norður frá bæ....", segir í örnefnaskrá. Um 140 m utan við bæ 001 var útihús samkvæmt túnakorti frá 1919. Húsin voru á Gerðishól og voru kölluð Gerðishús. Þau hafa verið staðsett innan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver. Hæð í sléttuðu túni.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Húsavík og Bakkaland, 14 og túnakort 1919

SP-312:004 heimild um útihús 66°04.254N 17°20.735V

Rúmum 90 m neðan (suð) vestan við bæ og aðeins sunnar var útihús samkvæmt túnakorti frá 1919. Tóftin er innan við 50 m sunnan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver.

Nú eru sléttuð tún á þessum stað. Þar er lág hæð í túni.

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833... byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný." SH I

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1919; SH I, 204

SP-312:005 heimild um útihús 66°20.239N 17°20.840V

Um 160 m sunnan og neðan við bæ 001 var áður úthús samkvæmt túnakorti frá 1919. Í 312:032. Hóllinn er nálægt því sem vegur frá Húsavíkurhöfn að álveri mun liggja, skammt frá álversreit.

Þar sem húsin hafa staðið er hæð í sléttuðu túni og á henni er dæld þar sem síðustu útihúsin hafa verið.

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833... byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný." SH I. Dæld er þar sem síðustu útihúsin á hólnum hafa staðið. Dældin er um 26 m á lengd en 6 m á breidd.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1919; SH I, 204

SP-312:006 *Bakkahús* heimild um útihús 66°04.261N 17°20.869V

"Frá Forvaða [SP-313:095] að Bakkaá, sem kemur ofan úr Bakkaseldal norðan við Húsavíkurfjall, heitir Bakkafjara. Bakkalending [007] er sunnan við ána." "Þar stóð á torfu í fjörunni Sjóbúð [008], er tók af í briminu 1934. Hjallur var upp af Sjóbúðinni, og uppi í túni var Bakkhús og Bakkhúsvöllur.", segir í örnefnaskrá. 90 m utan og neðan við 005 var útihús samkvæmt túnakorti frá 1919. Þetta hús var samkvæmt Jóhanni Hermannssyni nefnt Bakkahús. Útihúsið var rétt utan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver, nálægt fyrirhuguðum vegslóða frá Húsavíkurhöfn.

Ekki sjást lengur merki hússins en það hefur verið fast suðaustan við 011 þar sem nú er skýli fyrir kindur.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Húsavík og Bakkaland, 13 og túnakort 1919

SP-312:010 frásögn fjós

66°04.223N 17°20.646V

10-20 m norðan við bæ 001 og örlítið austur var fjós og hlaða samkvæmt Jóhanni Hermannssyni. Fjósið hefur verið rétt sunnan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver.

Sléttað tún er nú á þessum stað og engin ummerki sjást eftir fjósið.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:011 *Kirkjugarður* gerði

66°04.287N 17°20.916V

"Austan við bugðu á [Bakka]ánni er gamall Kirkjugarður.", segir í örnefnaskrá. "Kirkjugarður, neðst í Bakkatúni.", segir í örnefnaskrá. Enn sjást nokkrar leifar um garðinn, um 500 m neðan við þjóðveg en 200 m frá bæ. Vegar slóði frá Húsavíkurböfn að ráðgerðu álveri virðist eiga að liggja rétt austan við gerðið. Garðurinn er á grasi vaxinni brún, neðar tekur við grösug dæld sem Bakkaá rennur eftir til sjávar. Umhverfis eru annars sléttuð tún.

"Mótar þar fyrir 30 leiðum, og snýr aðeins eitt austur og vestur.", segir í örnefnaskrá. Garðurinn snýr austur-vestur og er ferningslaga ef frá er talið útskot sem liggur frá suðurhlið hans. Hann er um 13 m á breidd en 30 m á lengd. Meintar grafir HORFT í VSV liggja alveg meðfram norðurhlið hans en eru ógreinilegri annars staðar. Skrásetjari greindi um 25 slíkar "grafir" en nokkrar þeirra voru fremur óljósar og ljóst að fleiri voru í garðinum en orðnar ógreinilegar. Að innanmáli var garðurinn um 28 X 10 m. Suðaustast í garðinum er "gröf" sem snýr austur-vestur en aðrar slíkar þústir snúa norður-suður. Leifar garðsins sjálfs eru víðast um 0,3 m á hæð en 1,5 m á breidd. Nú eru kindur á beit í hólfinu þar sem garðurinn er og hefur verið byggt skýli alveg við garðinn. Er hann rofinn sunnarlega, líklega sökum þessara framkvæmda. Í bréfi frá Guðmundi Ólafssyni fornleifafræðingi segir: "Ég kom að svonefndum kirkjugarði á Bakka þann 3. júní árið 2000. Ég teiknaði upp lauslega skissu af staðnum og skoðaði þar jarðlagaskipan í rofabarði sem var í suðausturhorni garðhleðslunnar. Mér sýndist að þar væri a-lagið í torfhleðslu og taldi því að garðurinn gæti vart verið eldri en frá síðari hluta 15. aldar. Ég dreg mjög í efa að þetta sé kirkjugarður, enda snúa "leiðin" í N-S."

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Húsavík og Bakkaland, 13; Ö-Húsavík og Bakkaland NN, XI

SP-312:016 garðlag túngarður

66°04.291N 17°20.485V

Rétt utan við 003 er greinilegt garðlag, líklega túngarður. Það er 150-170 m utan við bæ 001 og liggur upp sléttað tún, að endimörkum þess. Sunnan við túngarðinn eru sléttuð tún en norðan hans er mó- og mýrlendi. Garðinn má greina á 25 m kafla austur-vestur en þar virðist hann þó aðallega vera uppmokstur úr mýrinni ofar. Síðar má greina hvar hinn eiginlegi garður hefst og liggur hann austur-vestur upp túnið. Hann er rúmlega 1 m á breidd en 0,8 m á hæð, torfhlaðinn. Garðurinn er um 112 m en endar 50 m neðan við veg sem liggur skammt neðan þjóðvegar, samhliða honum. Samtals má því segja að garðurinn sé tæplega 140 m.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:017 *Jónshús* heimild um fjárhús

66°04.224N 17°20.550V

"Fjárhús stóðu í [Bakka]túni, Gerðishús [003] í norður frá bæ og Jónshús í austur frá Gerðishúsum, austur undir Torfmýri [018].", segir í örnefnaskrá. Jónshús voru 70-80 m ofan og utan við bæ 001, á hól sem enn er greinilegur í sléttuðu túninu. Hóllinn er fast neðan við girðingu sem girðir af tún og veg sem liggur samsíða þjóðvegi ofan girðingar. Hóllinn er um 50 m norðan við vegaslóða sem liggur niður að Bakka og Bakkahöfða. Hann er í jaðri þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver.

Grasi vaxinn, sléttaður hóll, engin ummerki eru lengur sjáanleg um húsið.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Húsavík og Bakkaland, 14

SP-312:024 heimild um skemmu

66°04.222N 17°20.771V

Skemma var niðri á vellinum í Bakka. Völlur er kallaður túnskiki þar sem 005 og 006 stóðu. Ekki man Jóhann Hermannsson eftir skemmu á þessum slóðum. Nákvæm staðsetning skemmunnar er ekki kunn en hún hefur verið í námunda við það svæði sem nú er skipulagt undir álver.

Sléttuð tún.

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833... byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný. Geymsluhús lét hann öll súða með óflettum borðum. Voru það tvær skemmur [sjá einnig 023] niðri á vellinum og tvær heima [025 og 026]."SH I.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:SH I, 204

SP-312:025 fjárhústóft

66°04.235N 17°20.926V

Um 10 m sunnan við Bakká og 190 m austan við bæ 001 eru leifar af fjárhúsi. Fjárhústóftin er 80 m suðsuðaustan við 006. Það er 50 m austan við brún bakkans og 200 m norðaustan við garðlagið 028. Áætlaður vegslóði frá Húsavíkurhöfn að álver mun liggja innan við 50 m austan við tóftina. Tóftin er í sléttuðu túni. Tóftin er 10 X 9 m að stærð og er mjög gróin. Op virðist sunnan í tóftinni en þar eru miklar timburleifar. Norðan við tóftina er dæld þar sem hugsanlegt er að heystæði hafi verið. Svæðið er 10 X 4 m að stærð.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-312:026 heimild um skemmu

66°04.207N 17°20.638V

Skemma sem var heima við bæ í Bakka. Jóhann Hermannsson man einungis eftir einnig skemmu nálægt bænum. Ekki er því nákvæmlega vitað hvar hin skemman var en þar sem hún var í námunda við bæinn hefur hún líklegast verið rétt sunnan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver. Sléttuð tún í námunda við bæinn.

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833... byggði hann upp öll útihús og lét reisa ný. Geymsluhús lét hann öll súða með óflettum borðum. Voru það tvær skemmur [023 og 024] niðri á vellinum og tvær heima [sjá einnig 002]."SH I.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:SH I, 204

SP-312:027 heimild um hjall

66°04.255N 17°20.655V

"Björn Pálsson fluttist...í Bakka og hóf þar búskap árið 1833...Annar hjall byggði hann heima á túninu út og niður frá bænum. Í þessum hjalli var loft. Geymdi Björn þar á loftinu brennivinsbanka sína og aðrar þær vörur, er hann hafði einn undir höndum. Sögðu kunnugir að líkast væri krambúð að koma í hjallloft Björns bónda."SH I. Ekki er nákvæm staðsetning hjallsins þekkt en líklegast að hann hafi verið rétt suðvestan þess svæðis sem nú er skipulagt undir álver.

Sléttuð tún.

Ekki er nákvæmlega vitað hvar hjallur Björns stóð en þó er vitað að hann var í túninu neðan og utan við bæ.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:SH I, 204

SP-312:028 garðlag

66°04.132N 17°20.828V

Garðlag: "...sunnan við Bakkaána, suður að gömlum garði, sem þá var."SH I. Garður þessi lá áður frá bakkabrúninni við sjávarmálið og upp hlíðina. Hann hefur nú verið eyðilagður á löngum kafla en er fyrst merkjanlegur ofan við suðurjaðar túna. Vestasti hluti garðlagsins er innan við 50 m austan við áætlaðan vegslóða frá Húsavíkurhöfn að álveri. Norðan við garðlagið eru tún en sunnan við það móar. "Sigurður S. Bjarklind var mjög hneigður fyrir búsyslu og unni fjárrækt. Hann fékk svo með erfðafestubrési 10. desember 1924 svonefndan Bakkhúsvöll á Bakka til umráða. [...] Ennfremur fékk hann til umráða óræktað land, sunnan við Bakkaána, suður að gömlum garði og uppundir þjóðveginn, sem þá var."SH I. Garðurinn er mjög skýr þar sem hann sést. Hann er um 1,3 m á hæð en 1,5 m á breidd. Hann er greinanlegur á 75 m kafla þar sem hann endar til austurs liggur annað garðlag minna til norðurs í 15 m. Þetta garðlag er 0,3 m á hæð en 1 m á breidd.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:SH I, 211

SP-312:030 fjárhústóft

66°04.093N 17°21.040V

Fjánhús var í brúninni milli Forvaðafjánhúsa (313:095) og 025. Húsið er um 320 m norðaustan við 313:095 m 280 m suðvestan við 025. Tóftin er um 100 m vestan við áætlaðan vegslóða frá Húsavíkurhöfn að ráðgerðu álveri. Fjánhúsið er í sléttu túni. Það er alveg í bakkabrúninni en vestan við vesturvegg þess tekur við snarbrött brekka að sjávarmáli. Fjánhúsið er niðurgrafið þannig að engir útveggir eru greinilegir. Húsið er 7 X 9 m að innanmáli og verið getur að garði hafi gengið eftir því miðju. Op virðist hafa verið á því til norðvesturs og veggjarspotti hlaðinn fyrir vesturop.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda**SP-312:032** þúst útihús

66°04.240N 17°20.803V

Í Bakkatúni, 10-20 m norðan við útihús 005 er fagurgrænn hóll í túni. Ekki er nú hægt að greina tóftir á hólnum en hann er mjög ræktarlegur og allt útlit hans bendir til að þar hafi áður verið hús. Hóllinn er 25-35 m sunnan við vegarslóða sem liggur á Bakkahöfða. Svo virðist sem fyrirhugaður vegur frá Húsavíkurhöfn að ráðgerðu álveri á Héðinshöfða komi til með að liggja yfir báða hólana, þ.e. bæði 032 og 005. Sléttað tún sem nú er komið í órækt.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda**SP-312:035** tóft

Á suðurmörkum álverslóðar, skammt austan fjöru. Fast norðan við garð 011. Gamall túnbleiðill við sjávarbakka. Tóftin er fast norðan garðs 011. Mjög þýft og grösugt er í tóftinni og umhverfis hana. Ekki er hægt að greina innréttingu tóftar. Tóftin er um 11 m N-S og 7 m á breidd. Ekkert grjót er að sjá í hleðslum en mesta hleðsluhæð er 0,4 m og þykktin um 1,5 m.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda**SP-312:048** þúst

66°04.223N 17°20.813V

Um 100 m vestur frá bæ 001 eru grösugir hólhryggur með fornleifum á. Grösugur hólhryggur sem snýr NNA-SSV og er um 60 m langur. Greinilega sér fyrir fornleifum í hólkollinum þótt ekki sjáist mikið á yfirborði annað en 1 m (N-S) löng grjóthleðsla sem gægist upp úr sverði.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda**SP-312:049** garðlag vörslugarður

66°04.196N 17°20.780V

Á norðurbakka Bakkaár, tæpa 100 m VSV frá bæjarhól 001 er garðlag. Grasigróin grund fast norðan við Bakkaá. Á norðurbakka Bakkaár er gróin tota sem skagar út í ána, til suðurs. Þvert fyrir totuna, samhliða ánni er garðlag, um 15 m langt, NV-SA, og um 0,6 m breitt. Garðurinn hefur verið hlaðinn til að stýra vatnsfæði eða til að varna búfé að fara út í ána. Garðurinn er full lítill um sig til að virka sem vörslugarður búfjár.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda**SP-312:050** garðlag

66°04.005N 17°20.992V

Um 80 m austur frá sjávarkambi eru ummerki einhverskonar hólf. Grösugt svæði sem hallar örlítið mót vestri. Misóhrjalegir garðar eru umhverfis hólf, sennilega eru einhverjir garðar hlaðnir en aðrir eru greinilega undan seinnitíma girðingum. Svæðið innan garðanna og ruðninganna er um 180 fm. Að öllum líkindum eru þessi mannaverk ekki gömul nema ef vera skyldi garðstubbur sem gæti verið gamall að stofni til.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

4. MINJAR Í HÆTTU VEGNA STÆKKUNAR Á FYRIRHUGAÐRI ÁLVERSLÓÐ VIÐ BAKKAHÖFÐA

Fyrri úttektir á minjum vegna fyrirliggjandi framkvæmda við álver á Bakkahöfða náðu yfir álverslóðina sjálfa og vergarstæði milli hennar og Húsavíkur. Núverandi úttekt, á fyrirliggjandi stækkun lóðarinnar til suðurs, skarast því við fyrri úttektir. Gengið var á svæði stækkunarinnar og leitast við að fá fulla yfirsýn yfir reitinn, auk þess sem hættustuðull skráðra minja í fyrri úttektum var endurmetinn, þar sem margar þeirra liggja nú innan lóðamarka. Áhrifasvæði framkvæmdanna er talið ná 100 m út fyrir áætluð lóðamörk. Minjar sem liggja innan lóðamarka og allt að 50 m utan þeirra eru metnar „í stórhættu“ vegna framkvæmdanna. Minjar sem liggja 50-100 m utan lóðamarka eru metnar „í hættu“ vegna framkvæmdanna.

Við úttekt dagana 12.-13. október 2008 fundust **10 áður óskráðir minjastaðir**. Eru þeir allir innan fyrirhugaðrar stækkunar á álverslóð og teljast í **stórhættu** vegna framkvæmdanna.

Minjastaður:	Hættumat:
SP-312:064	Stórhætta
SP-312:065	Stórhætta
SP-312:066	Stórhætta
SP-312:067	Stórhætta
SP-312:068	Stórhætta
SP-312:069	Stórhætta
SP-312:070	Stórhætta
SP-312:071	Stórhætta
SP-312:072	Stórhætta
SP-312:028c	Stórhætta

Hættustuðlar fyrir **21 minjastaði** úr fyrri úttektum (vegna álverslóðar og/eða vegarstæðis) voru endurmetnir í ljósi stækkunarinnar. Teljast þeir allir í **stórhættu** vegna framkvæmdanna. Hafi hættumat þeirra verið annað í fyrri úttektum er það því lýst ógilt.

Minjastaður:	Hættumat:
SP-312:001	Stórhætta
SP-312:002	Stórhætta
SP-312:003	Stórhætta
SP-312:004	Stórhætta
SP-312:005	Stórhætta
SP-312:006	Stórhætta
SP-312:010	Stórhætta
SP-312:011	Stórhætta
SP-312:016	Stórhætta
SP-312:017	Stórhætta
SP-312:024	Stórhætta
SP-312:025	Stórhætta
SP-312:026	Stórhætta
SP-312:027	Stórhætta
SP-312:028	Stórhætta
SP-312:030	Stórhætta
SP-312:032	Stórhætta
SP-312:035	Stórhætta
SP-312:048	Stórhætta
SP-312:049	Stórhætta
SP-312:050	Stórhætta

Alls eru því 31 minjastaður í stórhættu vegna fyrirhugaðrar stækkunar.

Það mat nær einungis til þeirra minja sem sýnilegar eru á yfirborði. Við stækkun lóðarinnar lendir allt heimatún Bakka innan álverslóðar og telst í heild sinni í stórhættu vegna framkvæmda. Þar sem um heilt bæjarstæði og heimatún er að ræða verður að teljast sérstaklega líklegt að frekari rannsókn (og/eða röskun) muni á því svæði leiða í ljós frekari mannvistarleifar.

5. Niðurlag

Við úttekt fornminja á fyrirhugaðri stækkun lóðar voru skráðir 31 minjastaður, sem allir teljast í stórhættu vegna framkvæmdanna.

Meginreglan um dreifingu minjastaða er sú að þeir eru þéttastir í túni heim við bæi en fækkar eftir því sem fjær dregur frá byggð. Það þarf því ekki að koma á óvart að álversframkvæmdir ógna flestum minjastöðum í túni Bakka. Við stækkun lóðarinnar til suðurs liggur allt heimatún Bakka innan lóðamarka og telst í heild í stórhættu. Þar sem um heimatún er að ræða er ennfremur líklegt að minjastaðir þar séu fleiri en yfirborðskönnun gefur til kynna.

Eins og áður var bent á eru allar fornleifar á Íslandi friðhelgar og má enginn spilla þeim, granda né hylja nema að fengnu leyfi Fornleifaverndar ríkisins. Nú liggur fyrir úttekt á fornleifum sem kunna að raskast við fyrirhugaðar framkvæmdir við álverslóðina út frá fyrirbyggjandi gögnum um staðsetningu álversins. Næsta skref er að Fornleifavernd ríkisins taki afstöðu til þess til hvers konar rannsókna eða mótvægisáðgerða þurfi að grípa.

Í skýrslulok er rétt að geta þeirra takmarka sem eru á meðfylgjandi mati. Mat á áhrifum fyrirhugaðra framkvæmda á fornar mannvistarleifar er til þess að gera nýjung hér á landi. Viðurkennd aðferðafræði og reynsla liggur ekki fyrir en við þróun slíkra matsaðferða er litið til reynslu af svipuðum framkvæmdum í Bretlandi. Ef farið verður eftir verkáætlun þeirri sem var samin í maí 2007 (*Samantekt um stöðu fornleifarannsókna vegna fyrirhugaðs álvers hjá Bakka á Tjörnesi*. Adolf Friðriksson. 5. maí 2007), að grafa ýmist skurði eða að fullgrafa í tóftir innan álverslóðar ásamt því að grafa vélgrafna skurði á lóðinni þótt ekki sjáist til fornleifa, verður komist nálægt því að gera tæmandi úttekt á mannvistarleifum við Bakkahöfða. Nánari útlistun á mögulegum fornleifagreftri á álverslóð og vegstæði má finna í bráðabirgðaframvinduskýrslu: *Framvinduskýrsla vegna fyrirhugaðs álvers á Bakkahöfða við Húsavík* sem send var sveitastjórn Húsavíkur um miðjan september 2007.

HEIMILDASKRÁ

Fornleifastofnun Íslands

ÍSLEIF, gagnagrunnur um íslenskar fornleifar, Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson ritstj.

Þjóðminjasafn Íslands

Ágúst Ó. Georgsson, *Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar*. Reykjavík 1990.

Þjóðskjalasafn Íslands

Jarðadeild. Tjörneshreppur, túnakort.

Örnefnastofnun

Ö-Héðinshöfði. Jóhannes Þ. Jóhannesson skráði.

Ö-Húsavík og Bakkaland ath. og viðb. Athugasemdir og viðbætur við örnefnaskrá Húsavíkur og Bakkalands. Þráinn Magnússon skráði. Örnefnastofnun.

Ö-Húsavík og Bakkaland NN: Örnefnaskrá Húsavíkur og Bakkalands. [Án skrásetjara]. Örnefnastofnun.

Ö-Húsavík og Bakkaland: Örnefnaskrá Húsavíkur og Bakkalands. Björn H. Jónsson endursamdi skrá Ara Gíslasonar. Örnefnastofnun.

Bréf frá Guðmundi Ólafssyni fornleifafræðingi, 16. nóvember 2001.

Heimildamenn:

Indriði Úlfsson fæddur 1932

Jóhann Hermannsson fæddur 1921

Jónas Bjarnason fæddur 1932

Marteinn Steingrímsson fæddur 1913

Sigurjón Benediktsson fæddur 1951

Sigurjón Jóhannesson fæddur 1926

Valgerður Jónsdóttir fædd 1928

Prentaðar heimildir

Adolf Friðriksson & Orri Vésteinsson, *Fornleifaskráning í Eyjafirði I-*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, Akureyri 1994-.

Fornleifaskráning vegna áætlaðs álvers á Tjörnesi

ÁÍ: *Alþingisbækur Íslands I-XVII*, Reykjavík. 1912-1990.

BBSÞ: *Byggðir og bú Suður Þingeyinga 1985*, Reykjavík 1986.

BBSÞ: *Byggðir og bú Suður Þingeyinga 1963*, Reykjavík 1963.

Bjarni Pálsson og Eggert Ólafsson : *Ferðabók*. Reykjavík, 1943.

Björn Lárusson: *The Old Icelandic land Registers*, Lund 1967.

DI: *Íslenskt fornbréfasafn. II-V*, Kaupmannahöfn/ Reykjavík, 18

Elín Ósk Hreiðarsdóttir. *Fornleifaskráning á Húsavík*. Fornleifastofnun Íslands. Fjölrit, FS166-011702. Reykjavík, 2002.

FF: *Frásögur um fornaldarleifar II*, Reykjavík 1983

FÍ: *Skýrsla um Forngripasafn Íslands í Reykjavík I*, Kaupmannahöfn, 1968 *Grima hin nýja. Safn þjóðlegra fræða íslenskra I-V*, Þorsteinn M. Jónsson gaf út, Reykjavík 1979.

Fornleifastofnun Íslands. *Fornleifaskráning vegna fyrirhugaðs álvers við Bakkahöfða* (FS359-07191). Uggi Ævarsson skráði. Reykjavík, 2007.

Fornleifastofnun Íslands. *Fornleifaskráning vegna vegarstæðis frá Húsavík að Bakkahöfða* (FS360-07192). Uggi Ævarsson skráði. Reykjavík, 2007.

HH: Helgi Hallgrímsson ofl. *Skýrsla um könnun á náttúrufari og minjum í nágrenni Húsavíkur*. Unnið fyrir Staðarvalsnefnd um iðnrekstur. Náttúrugripasafnið á Akureyri, Akureyri.

IA: *Islandske annaler indtil 1578*, Gustav Storm gaf út, Chria 1888.

ÍF: *Íslensk fornrit (Landnámabók) I*, Reykjavík, 1933.

Jarðabréf frá 16. og 17. öld, Gunnar Guðmundsson gaf út, Reykjavík 1993.

JÁM XI: *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín 1-11*, Kh. 1913-43; 12-13 Rv. 1990.

JJ: J. Johnsen: *Jarðatal á Íslandi*, Kaupmannahöfn 1847.

Jóhann Hermannsson og Sigurjón Jóhannesson. *Kortabók – Húsavíkurland: Örnefni og söguminjar*. Safnahúsið á Húsavík, Húsavík, 1994.

KK: Kålund, Kristian. *Íslenskir sögustaðir. Norðlendingafjórðungur III*. Reykjavík, Örn og Örlygur 1986.

LP I: Jón Sigurðsson. *Lýsing Þingeyjarsýslu I. Suður Þingeyjarsýsla*. Helgafell, Reykjavík, 1954.

Oddgeir Hansson og Orri Vésteinsson. *Fornleifaskráning á Tjörnesi*. Fornleifastofnun Íslands. Fjölrit, FS117-99201. Reykjavík 2000.

Orri Vésteinsson. *Fornleifakönnun: Jarðgöng milli Ólafsfjarðar og Siglufjarðar*. Fornleifastofnun Íslands. FS141-01061. Reykjavík 2001.

SH I: Karl Kristjánsson. *Saga Húsavíkur*. I bindi. Húsavíkurkaupstaður, 1981.

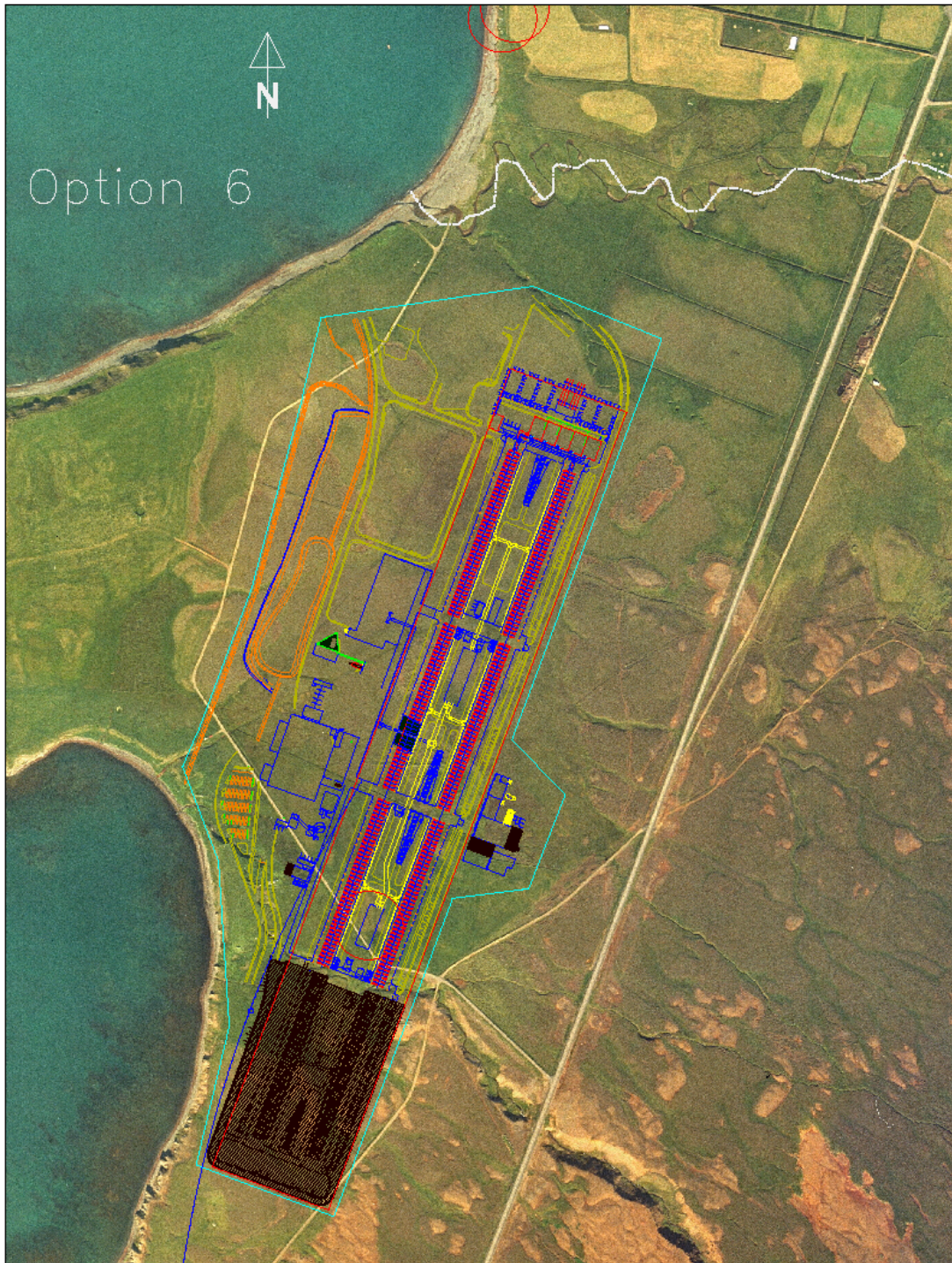
SSP: *Þingeyjarsýslur. Sýslu- og sóknalýsingar Hins íslenska bókmenntafélags*

1839-1844, Rv. 1994.

Sturl: *Sturlunga saga*, Örnólfur Thorsson ritstj., Reykjavík 1988.

Þjóðtrú og þjóðsagnir. Oddur Björnsson safnaði. Bókaforlag Odds Björnssonar, Akureyri, 1977.

Viðauki: Minjakort

Kortið sýnir fyrirhugaða stækkun lóðar til suðurs.

